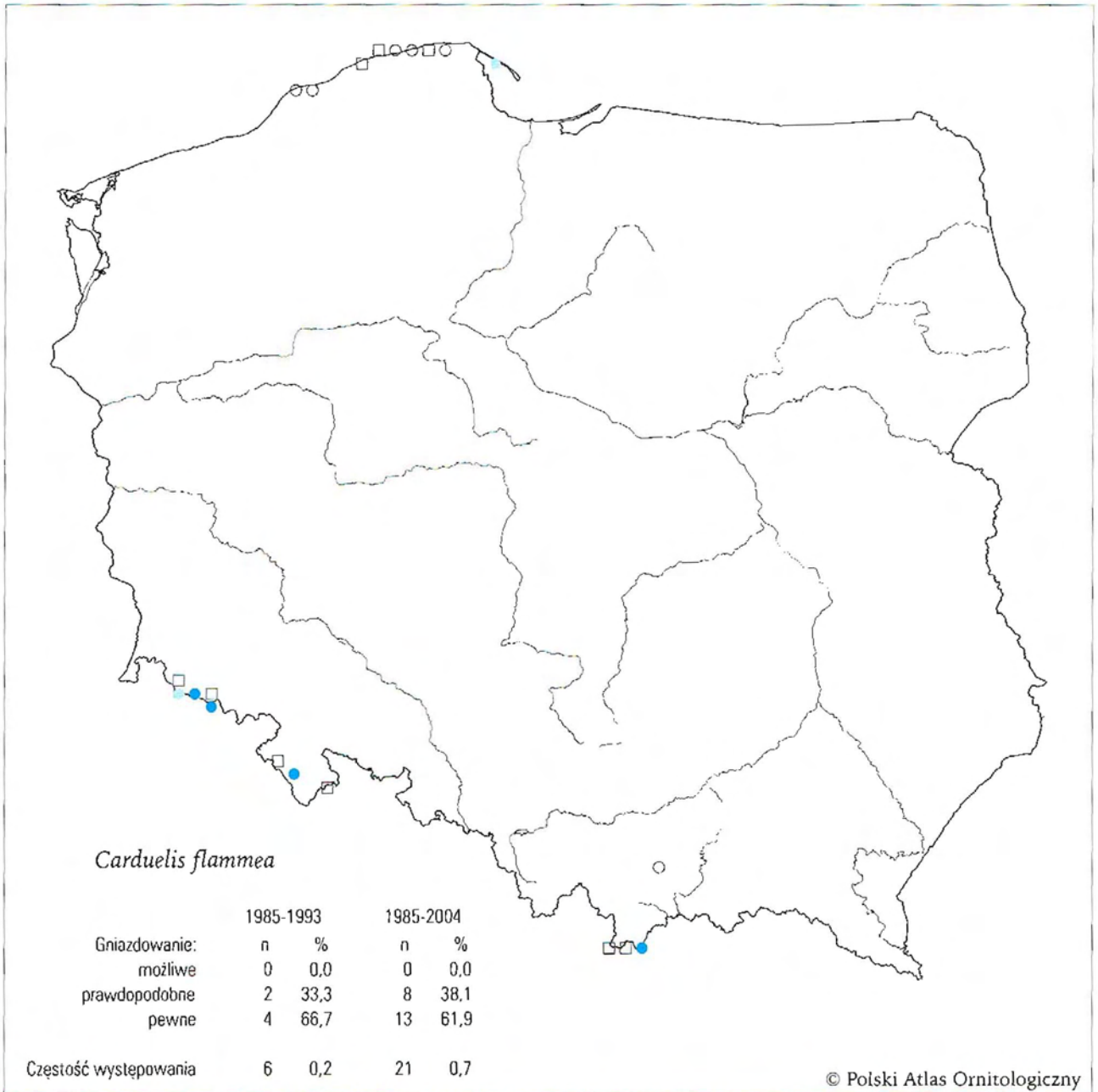

Czczotka

Carduelis flammea

Kategoria C oraz kryteria BU, NP, KT i TE53-73

Występująca punktowo, skrajnie nieliczna.

Areał lęgowy czeczotki w Europie rozciąga się na północy od Islandii, przez Fennoskandię do północnej Rosji. W zachodniej części areału zasiedla obszary nizinne: Wyspy Brytyjskie, kraje Beneluksu, Danię i Niemcy. W pewnej izolacji od nich znajdują się lęgowiska w górach środkowej Europy, obejmujące Alpy, Harz, Szumawę, Rudawy, Sudety i Tatry (Hagemijer i Blair 1997). W ostatnich latach czeczotka wyraźnie rozprzestrzeniła się w zachodniej i środkowej Europie oraz w Skandynawii. Prawdopodobnie jest to wynik zwiększania areału nasadzeń drzew iglastych i ekspansji brzozy (Ernst 1988, Gatter 1994).

W górach czeczotka preferuje kępy i zwarte łąny kosówki otoczone łąkami, a także torfowiska wysokie porośnięte sosną błotną, kosówką i brzozą. Coraz częściej w sezonie lęgowym odwiedza obszary zurbanizowane, np. parki i ogrody w podgórskich miejscowościach, gdzie zapewne gniazduje (Mikusek i Dyrz 2003, R. Mikusek – mat. niepubl.). Na terenach nizinnych północnej Polski czeczotka zasiedla nasadzenia kosodrzewiny na wydmach nadmorskich i rzadziej brzeziny na torfowiskach (Sikora 2001c, Sikora i in. 2004b).

W Polsce areał lęgowy czeczotki obejmuje trzy izolowane obszary: Karpaty Zachodnie i Sudety na południu oraz Wybrzeże Słowińskie na północy. W Tatrach gatunek występuje w strefie 1500–1700 m (Głowaciński i Profus 1992), a w Karkonoszach dochodzi do 1500 m n.p.m. (Gramsz 2003).

Podobnie jak w pozostałych częściach Europy, również w Polsce następuje wzrost liczebności populacji lęgowej i ekspansja czeczotki na tereny nizinne. Na początku lat 1980. populację krajową oceniono na 20–50 par (Jakubiec 1992), po dekadzie już na 70–120 par (Gromadzki i in. 1992 msc), zaś obecnie na ok. 120–200 par (Sikora i Mikusek 2004). Pierwsze oznaki ekspansji populacji górskiej na przyległe tereny nizinne odnotowano w roku 1990 k. Bystrzycy Kłodzkiej na wysokości 380 m n.p.m., gdzie w 2005 r. w samej miejscowości przebywało 4–5 par (R. Mikusek – mat. niepubl.). Ostatnio wykryto też lęg w pobliżu Karkonoszy na Stawach Podgórzyskich – 350 m n.p.m. (Zajac 2004) i pod Wałbrzychem (K. Żarkowski – mat. niepubl.). Pojedynczą parę i 1–2 śpiewające samce stwierdzono w latach 2001 i 2005 na Mogilicy w Beskidzie Wyspowym (Kajtoch i Piestrzyńska-Kajtoch 2006). Prawdopodobnie w latach 1980. zaczęła

gniazdować na północy kraju, np. w 1989 r. regularnie widywano ptaki w sezonie lęgowym na Płw. Helskim, zaś w 1992 być może gniazdowała na mierzei j. Sarbsko, a w połowie lat. 1990. wykryto rodzinę w Słowińskim PN (Sikora 2001c). Niewykluczone, że czeczotka gniazdowała na pobrzużu już w latach 1960. i 1970., na co wskazują obserwacje pojedynczych ptaków w sezonie lęgowym na Płw. Helskim i w Słowińskim PN (Tomiałojć 1990). W górach gatunek wykazuje silne fluktuacje liczebności, np. wyraźny nalot na Śnieżniku w roku 2001 (R. Mikusek – mat. niepubl.).

Okolo 70–150 par czeczotki występuje w górach i na podgórzu oraz 40–55 par na Wybrzeżu Słowińskim (Sikora i Mikusek 2004). Na południu kraju ptak ten gniazduje w Tatrach, gdzie populację oceniono na 30–40 par (Głowaciński i Profus 1992, W. Cichocki – mat. niepubl.), w tym najliczniej: w Kotle Morskiego Oka – 5–8 par, Dolinie Gąsienicowej – ok. 3 par i Dolinie Pięciu Stawów – ok. 10 par oraz w zachodniej części Tatr (Tomanowa, Smreczyny, Pyszna, Jarząbcza, Stararobota), gdzie łączną liczebność oceniano na 10–15 par (W. Cichocki – mat. niepubl.). W Górach Izerskich populację oszacowano na ok. 15 par (A. Pałucki – mat. niepubl.), zaś w sąsiednich Karkonoszach gniazduje przynajmniej 20–25 par (Gramsz 2003), a w Masywie Śnieżnika minimum 20 par (R. Mikusek – mat. niepubl.). Ponadto przynajmniej 10–15 par występuje w obrębie osiedli w Sudetach i na ich podgórzu. W Górach Orlickich i Bystrzyckich gniazduje nieregularnie po 7–10 par (Mikusek 1996). Na północy kraju, w strefie pobrzuża, w roku 2000 liczebność czeczotki oceniono na 25–30 par pomiędzy Białogórą a j. Sarbsko, 10–15 par w Słowińskim PN i 5–10 par w okolicach Wicka (Sikora 2001c).

W latach 1981–1982 zagęszczenie czeczotki w Tatrach w obrębie łąk wysokogórskich z kępami kosówki wynosiło 0,1 p/10 ha, a w wyżej położonej homogenicznej kosówce – 0,3–0,4 p/10 ha (Głowaciński i Profus 1992). W 2000 r. na pobrzużu Bałtyku w nasadzeniach kosówki o powierzchni 790 ha zagęszczenie czeczotki oceniono na ok. 0,5 p/10 ha (Sikora 2001c – dane przeliczone). Czeczotka nie jest terytorialna i oceny jej liczebności należy traktować jako przybliżone. Ptaki odbywają loty tokowe zarówno w miejscu lęgu, jak i w pewnej odległości od niego, np. podczas przemieszczeń na żerowisko (Angst 1998).

Romuald Mikusek, Paweł Mielczarek, Arkadiusz Sikora